

De legende van het ontstaan van de grote kerk

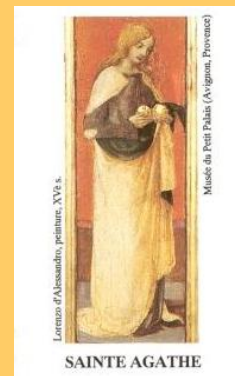

De kerk is gewijd aan de H. Agatha.
Agatha van Catania (ook van Palermo), Sicilië, Italië;
maagd & martelares; † ca. 250.
Feest 5 februari

Agatha was, volgens de legende, een beeldschone jonge christenvrouw uit Catania op Sicilië. Omdat ze weigerde de minnares te worden van een landvoogd liet hij haar vreselijk martelen. Zo meende hij haar te kunnen dwingen om haar geloof te verzaken. Toen dat niet lukte sneed men haar de borsten af en toen ook dat niets hielp, liet hij haar doden door haar over brandende kolen te trekken. De heilige Agatha wordt afgebeeld met een schotel in de handen waarop haar bij de marteling afgeknepen borsten. In

Nederland is zij patrones van het Zeeuwse plaatsje Aagtekerke en van het naar haar genoemde St-Agatha bij Cuijk. De Prinsenhof te Delft, waar prins Willem van Oranje in 1584 werd vermoord was het voormalige St-Agathaklooster. Voorts is of was er een Agathakerk of -kapel in Amersfoort (1410-1572), Beverwijk, Boekel, Brongerga, Eys, Harreveld, Heeze (samen met Martinus), Lisse (sinds 1461), Oudega-Smallingerland, Oudenbosch, St-Agatha en Zandvoort.

Zij is patrones van voedsters en minnen. Omdat men op afbeeldingen haar borsten op een schaal soms voor broodjes aanzag, wordt zij ook vereerd als patrones van de bakkers. Ook zag men er klokken in: zo werd zij patrones van klokken- en meer in het algemeen van ijzergieters en metaalarbeiders en zelfs mijnwerkers; van edelsmeden en juweliers; vandaar ook van glasblazers. Omdat klokken geluid worden bij brand en het vuur herinnerde aan de vulkaanuitbarstingen, werd zij ook patrones van brandweerlieden en brandblussers en van vuurwerkmakers; tenslotte ook van herderinnen (door veel meisjes uitgeoefend beroep op Sicilië), verpleegsters (en wevers (omdat haar naaktheid bedekt werd in het bordeel). Vanwege de woordgelijkenis is zij tegenwoordig ook patrones van de katten. Haar voorspraak wordt ingeroepen tegen aardbevingen, bij brandgevaar en onweer. Daarnaast tegen borstkwalen, doorliggen, kanker en pest; ook tegen hartstochten.

Tijdens een rooftocht op de kust van Kinhem achtervolgde de Viking Rorik een meisje, waar hij zijn zinnen op had gezet. Toen zij uiteindelijk dodelijk vermoeid van de achtervolging neerviel, riep zij in vertwijfeling de heilige Agatha aan. De heilige Agatha verscheen in een verblindend licht en strekte beschermend haar hand uit boven het meisje. Rorik vluchtte in paniek weg van de verschijning. Op de plek van het wonder werd een kapel gebouwd ter herinnering.

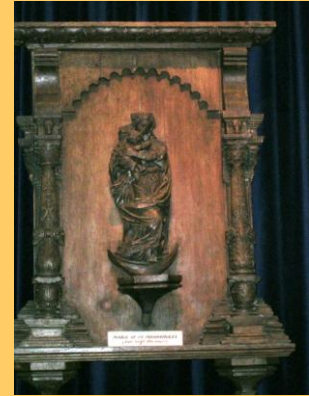

De kerk is opgetrokken in een Gotische stijl. Deze stijl kwam omstreeks het jaar 1400 in zwang, ongeveer op hetzelfde moment dat de Bisschop van Utrecht toestemming gaf om het bestaande kerkgebouw door een nieuw te vervangen. Het kenmerkende van deze stijl is de omhoog gerichte ruimtewerking en de rijkdom van vormen. Bogen, pinakels, kruisbloemen, ribgewelven en veel beeldhouwwerk in hout en steen. Grote ramen met sprankelende kleuren. De kerk werd opgetrokken van inheemse baksteen.

In de jaren 1572-1576 werd de stad Beverwijk geheel verwoest. Toen eindelijk de Spaanse bezetter wegtrok stonden er nog maar negen huizen overeind. Van de kerk stonden slechts de toren, de pilaren en stukken muur overeind. De kerksieraden werden naar Haarlem gebracht en daar bij inwoners in bewaring gegeven. De archieven

van de kerk, het gasthuis en leprooshuis werden naar Amsterdam gebracht en daar verborgen. Er is niets meer van teruggekomen.

Alleen een eikenhouten reliëf uit de eerste helft van de 16^e eeuw, met als voorstelling de H. Maagd met kind, staande op een maansikkel is bewaard gebleven. Het bevindt zich tegenwoordig in de Agathakerk aan de Breesstraat.

Er staan in de kerk bij de toren twee overhuifde regeringsbanken. Voor deze banken werd de opdracht gegeven in 1645. De opdracht luidde, voor een deel, *Het maken van een schot rondom de muren van het choor van de Zuyderkerck tot aan het choor in de Noorderkerck. En nog twee dubbelde bancken bij de deur van de toren en nog drie bancken in de nieuwe kerck.* Met Zuyderkerck bedoeld men de zuiderbeuk, met Noorder- en nieuwe kerck bedoeld men de noorderbeuk.

In de kerk hangt een bord met daarop de 10 geboden. Dit bord stamt uit 1602. De fraai gebeeldhouwde preekstoel is ook uit 1610 en 1645 werd er opdracht gegeven om een wenteltrap voor de preekstoel te maken ook werd toen de ruimte om de preekstoel vergroot. Er werd een houten doophek geplaatst, versierd met gebeeldhouwde leeuw-tjes en de doorgang werd voorzien van een sierlijke geelkoperen boog.

De kerk is in het bezit van een kanselbijbel die in 1682 gedrukt is te Dordrecht door Hendrik en Jacob Keur. Dit waren in die tijd heel bekende drukkers van bijbels.

In 1631 werd er een natuurstenen portiek aangebracht aan de hoofdingang onder de toren. In het Fries boven de ingang werd een oude zegenwens aangebracht: De Heere behoede uwen uytgang ende ingang van nu tot in ewicheyt. Psalm CXX 13 VIII.

De kerk is verder nog in het bezit van verschillende avondmaalstellen, kandelaars en schalen uit verschillende jaren, bv 2 bekers uit 1644, 2 bekers uit 1645, 2 broodschotels uit 1777 en 2 bekers en een schotel uit 1780. Bijzonder fraai allemaal en goed opgeborgen in de kluis.

De afbeeldingen van de symbolen van de vier evangelisten rondom het doopvont

In 1648 was de zuideringang voorzien van een groot portaal met een kleine aanbouw. Men vermoedt dat de aanbouw het zogenaamde stovenhok was. De kerk was in die tijd en nog lang daarna onverwarmd en vooral de vrouwen huurden dan in de winter een stoof waarin een kooltje vuur zat om de voeten warm te houden. Houdt er rekening mee dat een kerkdienst toen een stuk langer was dan nu en dat men twee tot drie keer per zondag te kerke ging en vaak op weekdays ook nog een keer.

Het orgel van de kerk stamt uit 1756 en is een geschenk van Vrouwe Anna Elisabeth Geelvinck, een bekende naam in Beverwijk en Velsen-noord (Geelvinckstraat). Het orgel is gebouwd door Christiaan Müller. Dit was een Duits-Nederlandse orgelbouwer die in de 18^e eeuw gold als een van de belangrijkste orgelbouwer in Holland.

De luidklok in de toren werd in 1733 opgehangen. Naar het schijnt heeft de klok een voorganger gehad. In 1804 werd er beweerd dat de klok gegoten was uit een andere klok die uit 1149 stamde. Deze klok heette Maria. Door het vele gebruik van een klok was de klok erg aan slijtage onderhevig en kon soms ook barsten. Het verhaal is dus niet onmogelijk. Als het waar is dan is het erg bijzonder. Er zijn in ons land geen klokken uit die periode (12^e eeuw) bewaard gebleven. In het uitgaafboek van de kerk staat twee keer een notering die betrekking hebben op het luiden van de klok.

24 augustus 1814 - Aan Jb Berghuis(koster en doodgraver), bij het verjaarsfeest van den Souvereinen Vorst f 1.14,-- (1 gulden en 14 stuivers)

18 november 1818 - Aan Jb Gerritsz. Berghuis voor 't luiden der Klokken bij het Jaarfeest der Gezeegende Omwenteling, f 1.15,-- (1 gulden en 15 stuivers)

Op woensdag 21 augustus 1912 werd de wijkertoren gedeeltelijk verwoest door een fel uitslaande brand, hierbij werd het bovenste deel van de toren verwoest, de toren werd herbouwd, maar de tekst *Fugit Hora* (de tijd vliegt) die voorheen op de wijzerplaten van de klokken stond werd naar binnen verplaatst.

De toren in brand, met spits, zonder spits, na de brand en de herbouw

Vroeger werden de mensen van adel en de geestelijkheid in de kerk begraven in plaats van op een kerkhof. In de 18^e eeuw werd dit ook mogelijk voor de meer welgestelde. De huidige vloer van de kerk bestaat dan ook uit grafstenen in plaats van plavuizen. Op de stenen vind men allerlei afbeeldingen, huismerken, familiewapens en beroepstekens. De moeite waard om op open monumentendag eens te gaan kijken.

© Copyright MCV 2013

Voor een groot deel overgenomen uit 'Als een lelie tussen de doornen'
Met dank aan J. van der Linden (auteur)